

**ТЕРНОПІЛЬСЬКА ОБЛАСНА РАДА
ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ І НАУКИ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ
ВІЙСЬКОВОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
КРЕМЕНЕЦЬКА ОБЛАСНА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ
ІМ. ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

Кафедра біології, екології та методик їх навчання

ЗАТВЕРДЖЕНО

Проректор за навчально-педагогічної роботи

М. Боднар

» серпень 2024 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ТЕОРІЯ І МЕТОДОЛОГІЯ ФІЗИЧНОЇ ГЕОГРАФІЇ

Рівень вищої освіти другий (магістерський)

Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка

Спеціальність 014 Середня освіта (Біологія та здоров'я людини)

Освітньо-професійна програма Середня освіта (Біологія та здоров'я людини.
Географія)

Кременець – 2024 р.

Робоча програма «Теорія і методологія фізичної географії» для здобувачів вищої освіти спеціальності 014 Середня освіта (Біологія та здоров'я людини) другого (магістерського) рівня вищої освіти. Кременець, 2024. 21 с.

Розробник: Бондаренко Т.Є., кандидат педагогічних наук, викладач кафедри біології, екології та методик їх навчання Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри біології, екології та методик їх навчання

Протокол від «1» серпня 2024 року № 1.

Завідувач кафедри

О. Кратко

ВСТУП

Навчальна дисципліна Теорія і методологія фізичної географії є нормативною дисципліною циклу професійної підготовки фахівців за другим (магістерським) рівнем спеціальності 014 Середня освіта (Біологія та здоров'я людини).

Освітній компонент розкриває найважливіші проблеми сучасної фізичної географії, які останнім часом набули не лише наукової, а й практичної значущості.

Здобувачі вищої освіти мають змогу ознайомитись із теорією та методологією фізичної географії, традиційними, сучасними та перспективними методами дослідження, основними поняттями теорії та методології фізичної географії, основами процесу географічного пізнання, властивостями геосистем, законами та закономірностями в географії, географічними теоріями, концепціями фізичної географії, мовою фізичної географії, особливостями географічного моделювання та прогнозування, можливостями використання досягнень фізичної географії у житті і діяльності людини.

Ключові слова: вчення, закони, закономірності, концепції, методи дослідження фізичної географії, методологія фізичної географії, мова географії, моделювання, теорія фізичної географії.

2. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Найменування показників	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2	Спеціальність 014 Середня освіта (Біологія та здоров'я людини)	I	I
Індивідуальне навчально-дослідне завдання – 10 год.		Семестр	
Загальна кількість годин – 90		I	I
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 3		Лекції	
		16 год.	8 год.
	Практичні		
	18 год.	8 год.	
	Самостійна робота		
	46 год.	64 год.	
Індивідуальні завдання			
10 год.	10 год.	Форма контролю: екзамен	

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 37,8%:62,2%

для заочної форми навчання – 17,8%:82,2%.

3. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: розвиток поняття про фізичну географію як цілісну систему наук про природу та антропогенні зміни ландшафтної оболонки Землі, що є середовищем життєдіяльності людства та земної біоти загалом; сформувані уявлення про теоретико-методологічні засади дослідження географічної оболонки та її складових.

Завдання: сформувані у здобувачів вищої освіти знання про просторово-часові закономірності територіальної диференціації, характер взаємозв'язків між природними компонентами, прояв сучасних фізико-географічних процесів, регіональні особливості впливу природних умов на господарську діяльність і проживання людей, а також антропогенного впливу на зміни природних умов і природних ресурсів протягом історичного часу

В результаті вивчення дисципліни здобувачі вищої освіти мають **знати:**

- поняття теорії та методології фізичної географії,
- основи процесу географічного пізнання,
- властивості геосистем,
- закони та закономірності в географії,
- географічні теорії,
- концепції фізичної географії,
- проблеми мови у географії,
- особливості моделювання в географії,
- підходи до географічного прогнозування,
- можливості використання досягнень фізичної географії у житті і діяльності людини.

вміти:

– узагальнити основні методологічні та методичні положення сучасної фізичної географії та визначити найважливіші проблеми цієї галузі географічної науки на нинішньому етапі;

– бути здатним використовувати знання про теорію і методологію фізичної географії для пояснення природних явищ на локальному і глобальному рівнях.

Освітній компонент «Теорія і методологія фізичної географії» забезпечує формування у здобувачів вищої освіти таких **компетентностей:**

Інтегральна

компетентність Здатність розв'язувати складні задачі або проблеми в галузі освіти, що передбачає здійснення інновацій та/або проведення педагогічних досліджень і характеризується невизначеністю умов

Загальні

ЗК2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК3. Здатність використовувати цифрові освітні ресурси, інформаційні та комунікаційні технології у професійній діяльності.

ЗК8. Здатність застосовувати в практичній діяльності стратегію сталого розвитку як екологізацію свідомості громадянина України.

Фахові компетентності

ФК7. Здатність формувати в учнів культуру академічної доброчесності та дотримуватися її принципів у власній професійній діяльності.

ФК9. Здатність до усвідомлення досягнень біологічної та географічної науки і їх ролі у житті суспільства, спроможність користуватися новітніми досягненнями, необхідними для професійної та/або інноваційної діяльності.

ФК13. Спроможність розробляти та реалізовувати навчальні та наукові проекти з біології, основ здоров'я і географії, презентувати їх.

ФК14. Здатність усвідомлювати та інтегрувати концептуальні проблеми біологічної та географічної науки на рівні новітніх наукових досягнень.

ФК16. Здатність здійснювати самостійно та організовувати дослідницьку діяльність здобувачів освіти з використанням сучасних методів і технологій, прикладних біологічних і географічних досліджень природних і суспільних явищ та процесів, адаптованих під конкретні умови освітньої діяльності, узагальнювати отримані результати, презентувати їх.

ФК18. Здатність до здобуття спеціалізованих умінь та навичок розв'язання проблем сучасної біологічної та географічної науки, педагогіки, психології, методики навчання, які необхідні для проведення наукових досліджень, провадження інноваційної наукової та педагогічної діяльності.

ФК19. Здатність до аналізу, представлення і поширення біологічної та географічної інформації, використання різноманітних письмових, усних та візуальних засобів, інформаційно-комунікаційні технологій.

Програмні результати навчання

РН2. Демонструє вміння застосовувати знання з психології, педагогіки, фундаментальних і прикладних наук у практичних ситуаціях здійснення освітньої діяльності, поглиблює знання з предметної області.

РН8. Демонструє знання принципів раціонального природокористування із врахуванням цілей сталого розвитку задля збереження біорізноманіття та екологізації свідомості громадянина України.

РН15. Демонструє дотримання культури академічної доброчесності у власній діяльності та вміння формувати її в учнів.

РН17. Демонструє і використовує новітні досягнення біологічної та географічної науки і пояснює їх роль у житті суспільства, обґрунтовує їх використання для професійної та/або інноваційної діяльності.

РН21. Демонструє уміння розробляти та реалізовувати навчальні та наукові проекти з біології, основ здоров'я і географії, підготовки презентацій, користуватися обладнанням, препаратами, засобами навчання.

РН22. Розуміє концептуальні засади та основні теоретико-методологічні проблеми природничої та географічної науки на рівні новітніх наукових здобутків.

РН24. Знає та застосовує поняттєво-концептуальний апарат біології, здоров'я людини, географії, теоретичні й емпіричні досягнення психології, педагогіки та методики навчання, що дозволяє пов'язувати й порівнювати різні погляди на проблемні питання освітнього процесу, організовувати дослідницьку роботу.

РН26. Демонструє володіння спеціалізованими вміннями та навичками розв'язання проблем сучасної біологічної та географічної науки, педагогіки,

психології, методики навчання, які є необхідними для проведення наукових досліджень, провадження інноваційної наукової та педагогічної діяльності.

РН27. Здійснює відбір, аналіз, представлення і поширення біологічної та географічної інформації, використовуючи різноманітні письмові, усні та візуальні засоби, інформаційно-комунікаційні технології.

4. Програма навчальної дисципліни

Модуль I. ТЕОРІЯ ФІЗИЧНОЇ ГЕОГРАФІЇ

Тема 1. Поняття теорії та методології науки. Фізична географія як наука

Поняття про методологічні проблеми науки. Рівні дослідження: емпіричний, теоретичний, методологічний та філософський; складові методології.

Об'єкт та предмет географії. Мета і завдання географії. Види географічних знань.

Підсистема фізико-географічних наук. Проблеми теорії сучасної фізичної географії. Галузеві, комплексні та інтегральні фізико-географічні науки. Зв'язок фізичної географії з іншими науками.

Тема 2. Основи процесу географічного пізнання

Географічний підхід у створенні наукової картини світу. Сутність єдності історичного та логічного у пізнанні. Зв'язок інтуїтивного, емпіричного, теоретичного та методичного видів знання. Розвиток наукового знання.

Програма та методи географічного дослідження. Система конкретних та часткових методів і прийомів. Спостереження, експеримент та методи емпіричного узагальнення в географії. Порівняльний метод. Систематизація та класифікація. Типологія. Таксономія. Порівняльний метод. Порівняльно-просторовий метод.

Географічний аналіз. Порівняльно-географічний метод. Методи теоретичного узагальнення. Абстрагування та формалізація.

Географічні відкриття. Географічна картина світу.

Тема 3. Геосистема та її властивості

Географічна система. Географічні відносини. Види територіальних систем. Властивості геосистем. Принципи функціонування геосистем. Функціональність територіальних систем. Геоситуаційна концепція.

Проблеми розвитку географічної оболонки. Основні етапи розвитку географічної оболонки. Форми розвитку географічної оболонки – геологічний, великий (біосферний) та малий (біологічний) кругообіги речовин та енергії. Циклічність та ритмічність природних процесів розвитку географічної оболонки. Структура та планетарні риси будови географічної оболонки: симетричність та асиметричність, перервність та безперервність, зональність, азональність та інтразональність, широтна зональність та висотна пояси, регіональна диференціація та інтеграція.

Тема 4. Закони, закономірності та теорії у фізичній географії

Закони в географії. Періодичний закон зональності Григор'єва-Будико. Закон спрямовано-ритмічної зміни географічної оболонки. Закон метахронності

розвитку географічної оболонки. Закон зменшення палеогеографічної інформації. Закон ергодичності.

Географічні закономірності. Закономірності руху Землі та планет Сонячної системи. Закономірності функціонування літосфери, атмосфери, гідросфери, існування та розвитку біосфери і географічної оболонки.

Географічні теорії. Поняття теорії у фізичній географії. Теорія літосферних плит. Ноосферна теорія. Теорії катастроф.

Модуль II. Методологія фізичної географії

Тема 5. Концепції і вчення фізичної географії

Концепція простору-часу. Концепція зональності географічної оболонки. Концепція спрямовано-ритмічного розвитку географічної оболонки. Палеогеографічна концепція. Геоінформаційна концепція.

Загальнонаукові та загальногеографічні вчення. Географічний детермінізм, посибілізм, індетермінізм. Основи вчення про географічне положення.

Тема 6. Проблема мови у географії

Місце та значення мови науки. Описові терміни. Вербальна мова. Омонімія. Компоненти географічної мови. Основні поняття фізичної географії. Штучні мови. Мова географічної карти.

Тема 7. Моделювання у фізичній географії

Завдання та функції географічних моделей. Елементи процесу моделювання. Функції географічних моделей. Завдання моделювання. Класифікація моделей. Речові, ідеальні, графічно-знакові, картографічно-геоінформаційні моделі. Етапи розробки визначеної комплексної природничо- географічної моделі.

Тема 8. Географічне прогнозування

Сутність та фактори географічного прогнозування. Типологія та класифікація прогнозів. Етапи прогнозування. Підходи для верифікації прогнозу. Загальні наукові засади географічного прогнозування. Методи геопрогнозування.

Взаємозв'язки глобальних та регіональних географічних прогнозів. Прогнозування зміни клімату і природних зон у майбутньому.

Фізична географія на службі у людини. Єдність суспільства із природою. Етапи взаємодії суспільства із природою. Забруднення довкілля. Проблеми охорони навколишнього середовища. Стратегія сталого розвитку. Мета сучасних досліджень фізичної географії.

5. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин									
	денна форма					Заочна форма				
	усього	у тому числі				усього	у тому числі			
		лекції	практичні	інд. робота	самостійна робота		лекції	практичні	інд. робота	самостійна робота
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Модуль 1										
Змістовий модуль 1. Теорія фізичної географії										
Тема 1. Поняття теорії та методології науки. Фізична географія як наука	9	2	2		5	10	1	1		8
Тема 2. Основи процесу географічного пізнання	9	2	2		5	10	1	1		8
Тема 3. Геосистема та її властивості	9	2	2		5	10	1	1		8
Тема 4. Закони, закономірності та теорії у фізичній географії	9	2	2		5	10	1	1		8
Разом за змістовим модулем 1	36	8	8		20	40	4	4		32
Змістовий модуль 2. Методологія фізичної географії										
Тема 5. Концепції і вчення фізичної географії	11	2	2		7	10	1	1		8
Тема 6. Проблема мови у географії	11	2	2		7	12	2	2		8
Тема 7. Моделювання у фізичній географії	8	2	2		4	8				8
Тема 8. Географічне прогнозування	14	2	4		8	10	1	1		8
Разом за змістовим модулем 2	34	8	10		26	40	4	4		32
Разом за I модулем	80	16	18		46	80	8	8		64
ІНДЗ	10			10		10			10	
Усього годин	90	16	18	10	46	90	8	8	10	64

6. Теми практичних робіт та критерії оцінювання навчальних досягнень

№ п/п	Назва теми	Кількість годин
Змістовий модуль 1. Теорія фізичної географії		
1	Поняття теорії та методології науки. Фізична географія як наука	2/1
2	Основи процесу географічного пізнання	2/1
3	Геосистема та її властивості	2/1
4	Закони, закономірності та теорії у фізичній географії	2/1
Разом за змістовим модулем 1		8/4
Змістовий модуль 2. Методологія фізичної географії		
5	Концепції та вчення фізичної географії	2/1
6	Проблема мови у географії	2/1
7	Моделювання в географії	2/1
8	Географічне прогнозування	2/1
9	Фізична географія на службі людини	2/0
Разом за змістовим модулем 2		10/4
Усього		18/8

Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти під час практичних занять

Оцінка	Критерії оцінювання навчальних досягнень
10 балів	Оцінюється робота здобувача вищої освіти, який у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу, вільно послуговується науковою термінологією, розв'язує завдання стандартним або оригінальним способом, наводить аргументи на підтвердження власних думок, здійснює аналіз та робить висновки.
7-9 балів	Оцінюється робота здобувача вищої освіти, який відтворює значну частину навчального матеріалу, висвітлює його основний зміст, виявляє елементарні знання окремих положень. Розв'язує завдання виключно стандартним способом.
4-6 балів	Здобувач вищої освіти не здатний до глибокого, всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, не користується необхідною літературою, допускає істотні неточності та помилки. Практичні завдання виконує із значними помилками.
1-3 бали	Оцінюється робота здобувача вищої освіти, який не в змозі викласти зміст більшості питань теми та курсу, володіє навчальним матеріалом на рівні розпізнавання явищ, допускає істотні помилки, відповідає на запитання, що потребують однослівної відповіді. Із значними недоліками виконує практичні завдання.

7. Завдання для самостійної роботи

№ п/п		Назва теми	Кількість годин
Змістовий модуль 1. Теорія фізичної географії			
1.	Тема 1. Поняття теорії та методології науки. Фізична географія як наука	Зв'язок фізичної географії з іншими науками	5/8
2.	Тема 2. Основи процесу географічного пізнання	Історія географічних відкриттів	5/8
3.	Тема 3. Геосистема та її властивості	Геоситуаційна концепція	5/8
4.	Тема 4. Закони, закономірності та теорії в фізичній географії	Закономірності існування та розвитку біосфери. Основні теорії катастроф	5/8
Всього за модулем 1			20/32
Модуль 2. Методологія фізичної географії			
5.	Тема 5. Концепції і вчення фізичної географії	Геоінформаційна концепція	7/8
6.	Тема 6. Проблема мови у географії	Мова географічної карти	7/8
7.	Тема 8. Моделювання у фізичній географії	Математико-географічне моделювання	4/8
8.	Географічне прогнозування	Географія на службі людини	8/8
Всього за модулем 2			26/32
Усього годин			46/64

8. Індивідуальні навчально-дослідні звання та критерії їх оцінювання

Індивідуальні навчально-дослідні завдання студента є видом його позааудиторної самостійної роботи. ІНДЗ спрямовуються на поглиблене вивчення окремих питань, тем курсу, мають науково-дослідний характер і передбачають безпосередню участь студента у виконанні творчих завдань. ІНДЗ виконуються у формі портфоліо.

Тематика ІНДЗ

1. Поняття методології, методики та методу.
2. Загальнонаукові, конкретнонаукові та спеціальні методи.
3. Методи емпіричних і теоретичних досліджень.
4. Застосування законів формальної і діалектичної логіки в наукових дослідженнях.
5. Особливості застосування методу порівняльного аналізу.
6. Експеримент: поняття і види.

7. Ідеалізація як метод наукових досліджень.
8. Дедукція та індукція як методи наукових досліджень.
9. Час в географії.
10. Системний підхід в географії і основи вчення про геосистеми.
11. Географічні системи та комплекси.
12. Інформаційне забезпечення географічних досліджень (методи спостережень, експедиційні, дистанційні).
13. Картографічний метод та його застосування в географічних дослідженнях.
14. ГІС-технології в географії.
15. Метод районування як метод географічного синтезу.
16. Районоутворюючі фактори та принципи.
17. Методи систематизації (класифікація, групування).
18. Основні географічні закони і закономірності (широтна зональність, висотна поясність, азональність, природні територіальні комплекси).
19. Поняття закону та закономірності у фізичній географії.
20. Організація території і культурний ландшафт.
21. Області застосування географічних знань: освіта, польові дослідження, проектування, планування, прогнозування, експертиза тощо. Ускладнення прикладних, теоретичних, методологічних завдань географії.
22. Нові практичні завдання географії. Проблема управління географічними системами, геокібернетика.
23. Основні тенденції розвитку географічної науки.
24. Розвиток інформаційних і ГІС-технологій.
25. Роль географії в науковому обґрунтуванні та практичному забезпеченні раціонального природокористування та охорони природи.
26. Пріоритетні напрями географії в глобалізаційному світі.
27. Основні парадигми розвитку географії.
28. Світоглядно-освітній статус географії в інформаційному суспільстві.
29. Гносеологічний і соціальний статус географії.
30. Задачі та трансформація географічної освіти.

Критерії оцінювання ІНДЗ

Портфоліо робіт – зібрання різних творчих, дослідницьких робіт, плани та конспекти позакласних заходів, друковані матеріали, власні методичні розробки, виступи, доповіді тощо.

Критерії	Кількість балів
Співвідношення змісту із темою портфоліо	2
Повнота виконання роботи	2
Навність широкого спектру елементів портфоліо (наприклад, письмові роботи, виготовлені наочні матеріали, відеоматеріали).	4
Якість оформлення матеріалів	2
Всього	10

Оцінювання портфоліо

Рівень виконання	Характеристика рівня	Кількість балів, що відповідає рівню
Найвищий рівень	Зміст портфоліо свідчить про значні прикладені зусилля і очевидний прогрес студента в розвитку його мислення, прикладних і комунікативних умінь, про наявність високого рівня самооцінки і творчого ставлення до предмета. У змісті і оформленні навчального портфоліо яскраво проявляються оригінальність і винахідливість.	9-10
Високий рівень	Портфоліо цього рівня демонструє достатні предметні знання та вміння, творчий елемент в оформленні портфоліо і оригінальність в його змісті, але в ньому можуть бути відсутні деякі елементи з необов'язкових категорій.	7-8
Середній рівень	Основний акцент зроблений на обов'язкову категорію, за якою можна оцінити рівень сформованості програмних знань і умінь. Відсутні свідчення, що демонструють рівень розвитку творчого предметного мислення, прикладних умінь.	4-6
Низький рівень	Неінформативний портфоліо. Як правило, тут представлені уривчасті завдання з різних категорій, окремі аркуші з неповністю виконаними завданнями.	1-3

9. Методи навчання

За джерелами знань використовуються такі методи навчання: словесні – розповідь, пояснення, лекція, інструктаж; наочні – демонстрація, робота із науково-методичною літературою та іншими джерелами знань

За характером логіки пізнання використовуються такі методи: аналітичний, синтетичний, аналітико-синтетичний, індуктивний та дедуктивний.

За рівнем самостійної розумової діяльності використовуються методи: проблемний, частково-пошуковий та дослідницький.

Під час вивчення дисципліни використовуються такі методи навчання:

- словесний метод (лекція, дискусія, бесіда, метод проблемного викладу навчального матеріалу тощо);
- практичний метод (практичні заняття);
- наочний метод (метод ілюстрацій, метод демонстрацій);
- робота з навчально-методичною літературою (конспектування, тезування, анування, складання реферату);
- методи інтерактивного навчання (ділові ігри, круглі столи тощо);
- відеометод у сполученні з новітніми інформаційними технологіями та комп'ютерними засобами навчання (дистанційні, мультимедійні);
- самостійна робота (виконання завдань для позааудиторної роботи, робота над проєктами, презентаціями).

Дистанційні методи навчання: телекомунікаційні методи (інтерактивні лекції, практичні заняття, on-line консультації в режимі Zoom-конференцій та зустрічей у Google Meet; робота у Viber-групах), самостійна робота студентів з освітніми ресурсами (освітні платформи Moodle).

10. Методи контролю

Контроль знань з дисципліни викладач здійснює за рейтинговою системою. Результати навчальної діяльності студентів оцінюють за 100-бальною шкалою.

а) поточний контроль знань:

- оцінювання усних відповідей на занятті;
- оцінювання завдань для самостійної роботи;
- тестовий контроль.

б) підсумковий контроль знань: оцінювання усних відповідей на іспиті.

На кожне практичне заняття з теми виділяється 10 балів, у тому числі:

- 5 балів за усну чи письмову відповіді на теоретичні питання;
- 3 бали за практичні завдання;
- 2 бали – за самостійну роботу з теми.

Перевірка виконаних завдань може здійснюватися з використанням навчальної платформи Zoom, а також месенджеру Viber тощо.

Підсумковий контроль здійснюється шляхом оцінювання усних відповідей під час екзамену.

11. Розподіл балів, які отримують студенти

За семестр вираховується сума балів за поточні види діяльності, підсумковий тест та ІНДЗ. Закінчується вивчення освітнього компоненту у I семестрі екзаменом.

Модуль 1								Модуль І (ІНДЗ)	Разом
90									
40				50					
ЗМІ				ЗМ ІІ					
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	8	10	100
10	10	10	10	10	10	10	20		

Сума балів, отриманих здобувачем вищої освіти під час поточного контролю за семестр становить 50% і є основою для виведення підсумкової оцінки разом із результатами підсумкового контролю (іспиту).

В академії прийнята така шкала оцінювання знань та вмінь студентів під час підсумкового контролю, яка передбачає співвідношення питомої ваги результатів поточного контролю та результатів здачі екзамену:

За шкалою ECTS	За національною шкалою	За шкалою академії	Екзаменаційна оцінка	
			Результати поточного та проміжного контролю (50%)	Результати здачі екзамену (50%)
A	Відмінно	90 – 100	90 – 100	90 – 100
B	Добре	82 – 89	82 – 89	82 – 89
C		75 – 81	75 – 81	75 – 81
D	Задовільно	67 – 74	67 – 74	67 – 74
E		60 – 66	60 – 66	60 – 66
FX	Незадовільно	35 – 59	35 – 59	35 – 59
F		0 – 34	0 – 34	0 – 34

Відповідність національної шкали оцінювання академічної успішності шкалі ЄКТС

За шкалою ЄКТС	За національною шкалою	За шкалою оцінювання з навчальної дисципліни	Критерії оцінювання знань, умінь і навичок
A	Відмінно	90-100	- виявляє глибокі, міцні і системні знання навчально-програмового матеріалу; - володіє теоретичними основами дослідження проблем; - демонструє вміння самостійно знаходити і користуватися джерелами інформації, критично оцінювати окремі нові факти, явища і ідеї; - виявляє варіативність мислення і раціональність у виборі способів розв'язання практичних завдань.
B	Добре	82-89	- виявляє повні, ґрунтовні знання навчально-програмового матеріалу; демонструє розуміння основоположних теорій і фактів, вміння аналізувати, порівнювати і систематизувати інформацію, робити певні висновки; - вільно застосовує матеріал у власній аргументації; при виконанні практичних завдань допускає несуттєві помилки; відповідь повна, логічна, обґрунтована, але містить несуттєві неточності.

C		75-81	<ul style="list-style-type: none"> - виявляє ґрунтовні знання навчально-програмового матеріалу, але вони носять, в основному, репродуктивний характер; - демонструє розуміння основоположних теорій і фактів, вміння аналізувати, порівнювати і систематизувати інформацію, робити певні висновки на основі отриманих знань; - при виконанні практичних завдань допускає окремі помилки; - відповідь повна, логічна, обґрунтована, але з деякими неточностями.
D	Задовільно	67-74	<ul style="list-style-type: none"> - виявляє знання і розуміння основних положень навчального матеріалу, проте спостерігається їх недостатня глибина та осмисленість; - виявляє вміння частково аналізувати навчальний матеріал, порівнювати і робити певні, але неконкретні і неточні, висновки.
E		60-66	<ul style="list-style-type: none"> - виявляє знання і розуміння основних положень навчального матеріалу, проте допускає неточності у розумінні основних положень навчального матеріалу; - допускає порушення логічності та послідовності викладу матеріалу; - не вміє пов'язати теоретичні положення з практикою.
FХ	Незадовільно з можливістю повторного складання	35-59	<ul style="list-style-type: none"> - фрагментарно відтворює незначну частину навчального матеріалу; - має нечіткі уявлення про об'єкт вивчення; виявляє елементарні знання фактичного матеріалу; - відсутні уміння і навички в роботі з джерелами інформації; - не вміє логічно мислити і викласти свою думку.
F	Незадовільно з обов'язковим повторним курсом	0-34	<ul style="list-style-type: none"> - не відтворює значну частину навчального матеріалу; - не вміє викладати матеріал; - не має уявлення про об'єкт навчання; - не володіє вмінням розв'язувати практичні завдання.

12. Методичне забезпечення

1. Робоча програма із дисципліни.
2. Конспекти лекцій.
3. Розробки практичних робіт.
4. Ілюстративні матеріали (структурно-логічні схеми, таблиці).
5. Електронні варіанти навчально-методичних матеріалів, завдання для підсумкового контролю, матеріали лектора до дисципліни в системі віртуального навчання «Moodle».

13. Рекомендована література

Базова

1. Багров М.В., Боков О.В., Черваньов І.Г. Землезнавство / за ред. П.Г. Шищенко]. Київ : Либідь, 2000. 464 с.
2. Влах М.Р. Історія географії : навч. посіб. Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2014. 336 с.
3. Гродзинський М.Д. Пізнання ландшафту: місце і простір : Монографія у 2-х т. Київ: ВПЦ «Київський університет», 2005. Т.1. 431 с., Т.2. 503 с.
4. Кисельов Ю.О. Основи геософії : проблеми теорії та методології : монографія. Луганськ: ДЗ ЛНУ ім. Т. Шевченка, 2011. 208 с.
5. Кіптенко В.К. Географія в інформаційному суспільстві. Київ : ВГЛ «Обрії», 2008. 276 с.
6. Крушельницька О.В. Методологія та організація наукових досліджень. Київ: Кондор, 2006. т. 206 с.
7. Мороз С.А., Онопрієнко В.І., С.Ю. Бортник. Методологія географічної науки : навч. посіб. Київ : Заповіт, 1997. 333 с.
8. Немець К.А., Немець Л.М. Теорія і методологія географічної науки: методи просторового аналізу: навч.-метод. посіб. Харків: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2014. 172 с. URL : https://geography.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/03/Teoriia_metodol_heohr_nauky_CNast_1_2019.pdf
9. Пащенко В.М. Методологія та методи наукових досліджень : підр. Ніжин : Аспект-Поліграф, 2011. 256 с.
10. Петлін В.М. Системна природнича географія : монографія Львів : Вид. центр ім. І. Франка, 2011. 249 с.
11. Штойко П.І. Концепції природознавства : навч. посіб. Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2011. 456 с.

Допоміжна

1. Андрейчук В. Еволюція географічного середовища і сучасна географія . *Наук. вісн. Чернів. ун-ту : зб. наук. праць*. 2009. Вип. 480-481. Геогр. С. 9–28.
2. Булава Л.М. Вступ до географії: навч. посіб. Полтава: ПДПУ імені В.Г. Короленка, 2010. С.19–21.
3. Голубець М. Геосоціосистемологія – новітній розділ науки. *Світогляд*. 2014. № 2 (46). С. 47–53.
4. Гудзевич А.В. Геосередовище : зміст, сфера і перспективи використання. *Вісн. ХНУ ім. В.Н. Каразіна. Сер. екологія*. 2014. Вип. 10. С. 9–15.
5. Гудзевич А.В. Просторово-часова організація сучасних ландшафтів : теорія і практика. Вінниця : Віндрук, 2012. 432 с.
6. Дольницький М. Дещо про новітні погляди на єство географії. *Записки НТШ : Зб. математично-природо-дописно-лікарської секції*. Львів, 1919. Т. 18–19. С. 19
7. Єріна А.М. Методологія наукового дослідження. Київ : Центр навч. л-ри, 2004. 216 с.
8. Капітан Н.М. Методика та методологія наукових досліджень. Луцьк: РВВ «Вежа», 2006. 36 с.
9. Ковальов О.П. Що відбувається з географією. *Вісник ХНУ*. 2011. № 956. С. 128–143.
10. Ковальчук І. Прикладна гідроекологія : навч. посіб. Львів : ЛНУ

ім. І. Франка,

11. Лісовський С.А. Суспільство і природа : баланс інтересів на теренах України [відп. ред. Л. Г. Руденко]. Житомир : Полісся, 2009. 300 с.
12. Маринич О.М. Структура географічної науки та її сучасний стан в Україні. *УГЖ*. 1997. № 1. С. 4–8.
13. Марцин В.С. Наукознавство : підр. для студ. ВНЗ Київ : УБС НБУ, 2007. 579 с.
14. Мельник А. Розвиток ландшафтознавчих ідей і ландшафтознавства в Україні. *Вісн. Львів. ун-ту. Сер. геогр.* Вип. 31. 2004. С. 19–23.
15. Міллер Г.П. Ландшафтознавство : теорія і практика : навч. посіб. Львів : 2000. 228 с.
16. Міхелі С.В. Основи ландшафтознавства. Київ; Кам'янець-Подільський : Абетка-Нова, 2002. 184 с.
17. Петлін В.М. Екологічні механізми організації природних територіальних систем Львів : Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2008. 304 с.
18. Петлін В.М. Конструктивна географія. Львів : Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2010. 544 с.
19. Петлін В.М. Теорія природних територіальних систем : у 4 -ох т. Львів : Вид. центр ЛНУ ім.І. Франка, 2016.
20. Рудницький С. Нинішня географія. *Академік Степан Рудницький* [перевид. за ред. проф. О. Шаблія]. Львів : Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2007. С. 59–106.
21. Топчієв О.Г. Предметна область географії та її сучасні методологічні трансформації. *УГЖ*. 2016. № 1. С. 64–69.
22. Тутковський П. Межі та завдання географії . *Історія української географії. Всеукр. наук.-теор. часопис*. Тернопіль, 2000. Вип. 1. С. 46–56.
23. Фаренік С.А. Логіка і методологія наукового дослідження: наук.-метод. посібник. Київ: Вища школа, 2000. 217 с.
24. Філіпенко А.С. Основи наукової діяльності. Київ : Академвидав, 2004. 208 с.
25. Чернов Б. О. Методологічна основа географії : закони і закономірності. *Історіографія. Вісн. Аграрної історії*. Зб. наук. праць. 2012. № 3. С. 203–208.
26. Шаблій О. І., Влах М.Р., Котик Л.І. Нова системна класифікація географічної науки : проблеми і напрямки модернізації. *Історія української географії*. Всеукр. наук.-теор. часопис. Тернопіль, 2015. Вип. 32. С. 7–17.
27. Шейко В.М., Кушнарєнко Н.Н. Організація та методика науково-дослідницької діяльності. Київ: Знання-Прес, 2003. 295 с.
28. Bonnett A. What is geography? London : SAGE Publication Ltd, 2008. 168 p.
29. Clifford J. N. Key Concepts in Geography . L. : Sage Publications, 2009. 480 p.
30. Dunbar G. Geography: Discipline, Profession and Subject since 1870: An International Survey. Dordrecht : Kluwer Academic Publishers, 2001. 336 p.
31. Holden J. An Introduction to Physical Geography and the Environment. [3th ed.]. N.Y. : Pearson, 2012. 904 p.
32. Research Methods in Geography : A Critical Introduction / [ed. by B. Gomez, J. P. Jones III]. Oxford : Blackwell Published, 2010. 318 p.

14. Інформаційні ресурси

1. <http://www.scirus.com/> – інформація про наукові журнали, персональні сторінки учених.

2. Bernard O. Bauer (2010). On Methodology in Physical Geography, Current Status, Implications, and Future Prospects. URL : <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1111/0004-5608.00167>
3. Theory and Methods in Geography. URL : <http://www.eolss.net/sample-chapters/c01/e6-14-01-02.pdf>
4. Всесвітня екологічна організація. URL : www.worldecol.org/ruso/
5. Swiss Federal Statistical Office. URL : www.statistik.admin.ch/eindex.htm.
Аристотель. Метеорологіка. Кн. 1. [Електронний ресурс]. URL : <http://www.argo-school.ru/biblioteka/aristotel>.
6. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія : Географія . URL : http://www.lgtinfo.com.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=211&Itemid=217&lang=ru.
7. Вісник Львівського університету. Серія географічна . URL : <http://publications.lnu.edu.ua/bulletins/index.php/geography/issue/archive>.
8. Вісник Одеського національного університету. Географічні та геологічні науки . URL : <http://visgeo.onu.edu.ua>
9. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія : Геологія. Географія. Екологія . URL : <http://journals.uran.ua/geoeco>.
10. Інститут географії НАН України. URL : <http://igu.org.ua>.
11. Історія української географії : всеукр. наук.-теор. Часопис. URL : <http://ukr-tur.narod.ru/istoukrgeo/isorukrgeo.htm>.
12. Науковий вісник Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. Серія . URL : <http://econom.chnu.edu.ua/naukovi-vydannya/arhiv>.
13. Немець Л. Еволюція суспільної географії в системі парадигм / Л. Немець, Ю. Кандиба. URL : http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Chseg/2008_4/Nemets,Kandyba.pdf.
14. Український географічний журнал . URL : <http://ukrgeojournal.org.ua>.
15. Часопис соціально-економічної географії . URL : <http://periodicals.karazin.ua/soccecongeo>.
16. Aspects of State of Geography in European higher education. TUNING Geography : a Report of Findings and Outcomes . URL : <http://www.unideusto.org/tuningeu/subject-areas/geography.html>.
17. Department of Geography King's College London. URL : <https://www.kcl.ac.uk/prospectus/images/assets/Geography%20UG%20module%20details.pdf>.
18. Department of Geography, University of . URL : <http://www.geog.cam.ac.uk>.
19. Deutsche Digitale Bibliothek . URL : <https://www.deutsche-digitale-bibliothek.de>.
20. Geography . URL : <http://geographyexpert.wikia.com>
21. International Festival of Geography . URL : <http://www.fig.saint-die-des-vosges.fr>
22. International Geographical Union . URL : <http://igu-online.org>
23. Journal of Geographical Systems . URL : <http://www.scirp.org/journal/jgis>
24. Journal of Geography, Politics and Society . URL : <http://www.ejournals.eu/JGPS>
25. National Geographic Society. URL : <http://www.nationalgeographic.com>.
26. Pidwirny M. Fundamentals of Physical Geography / M. Pidwirny . URL :

<http://www.physicalgeography.net/fundamentals/contents.html>.

27. Polish Geographical Review . URL :

<http://rcin.org.pl/igipz/dlibra/publication?id=162&tab=3>.

28. What is geography (Prepared by The Association of American Geographers (AAG), 2013)? . URL : http://www.aag.org/cs/what_geographers_do